

Тема: Професійна компетентність соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку

План

1. Поняття та складові професійної компетентності соціального працівника.
2. Критерії компетентності соціального працівника загального профілю.
3. Стандарт кваліфікації практичної соціальної роботи.
4. Ключові компетенції соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку.
5. Професійне становлення соціального працівника: поняття, етапи.

Ключові поняття теми: соціальний працівник, люди похилого віку, освітні послуги, професійна компетентність, компетенції, професійна кваліфікація, професіоналізм, професійне становлення.

Рекомендована література:

1. Архипова С.П. Професійна компетентність і професіоналізм соціального працівника: сутність і шляхи розвитку / С.П. Архипова // Соціальна робота в Україні: теорія та практика. – К.: Аспект-Поліграф, 2004. – Вип. 2(7). – С.15-24.
2. Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012. Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>>.
3. Компетентісно орієнтована освіта: досвід, проблеми, перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 5 - 6 листоп. 2008 р., Київ - Донецьк. Т. 1 / Ред.: О.В. Сухомлинська; Ун-т менедж. освіти, Ін-т педагогіки АПН України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Упр. освіти і науки Донец. облдержадмін., Донец. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. — К.; Донецьк: Каштан, 2008. — 468 с.
4. Лапшина Е.В. Андрагогические условия в образовании пожилых людей как фактор реализации их активной жизненной позиции, С. 131-137 // Освіта дорослих як фактор соціалізації і соціального захисту в сучасному суспільстві: матеріали Міжнародної, науково-практичної конференції, 29-30 березня 2010 р., Черкаси. – 2010. – 360 с.
5. Мацкевіч Ю.Р. Підготовка соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка, 2003.
6. Образование пожилых: руководство для практической работы. – Орел: 2001. – 32 с.
7. Олійник Г.М. Готовність соціального педагога до професійної діяльності. – 2011. - №3-4. – С. 175-182.
8. Поліщук В.А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці

- соціальних працівників, С. 229-232 // Освіта дорослих як фактор соціалізації і соціального захисту в сучасному суспільстві: матеріали Міжнародної, науково-практичної конференції, 29-30 березня 2010 р., Черкаси. – 2010. – 360 с.
9. Сигова А.Г. Образование людей третьего возраста: история, проблемы, перспективы, С. 256-259 // Освіта дорослих як фактор соціалізації і соціального захисту в сучасному суспільстві: матеріали Міжнародної, науково-практичної конференції, 29-30 березня 2010 р., Черкаси. – 2010. – 360 с.
 10. Фирсов М.В. Теория социальной работы: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / М.В. Фирсов, Е.Г. Буденова – М. : Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 432 с.
 11. Холостова Е.И. Профессионализм и духовно-нравственный портрет социального работника / Е.И. Холостова. – М., 1993. – 286 с.
 12. Achieving Curriculum Coherence: Linking Gero Competencies, Content, and Resources. [Electronic Version]. Retrieved on May 28, 2012, from: <http://www.cswe.org/CentersInitiatives/GeroEdCenter/TeachingTools/Competencies/GuidelinesScales/43607.aspx>.
 13. Australian social work education and accreditation standards (Australian Association of Social Workers). [Electronic Version]. Retrieved on April 20, 2012, from: <http://www.aasw.asn.au/document/item/100>.
 14. Commission staff working document “Towards a European qualifications framework for lifelong learning” (Commission of the European communities). [Electronic Version]. Retrieved on June 25, 2012, from: <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:141328>. http://www.tsu.edu.ge/data/file_db/qa_docs/eqf.pdf.
 15. Educational Policies and Standards: Competencies, Practice Behaviors and Advanced Practice Behaviors (Council on Social Work Education). [Electronic Version]. Retrieved on June 7, 2012 from: <http://www.cswe.org/File.aspx?id=13780>.
 16. Henschke, J. (1987). Training teachers of adults. In C. Klevins (Ed.), Materials and methods in adult and continuing education: International – Illiteracy (pp. 414-422). Los Angeles: Klevins Publications, Inc.
 17. Kerr, B., Gordon, J., MacDonald, C., & Stalker, C. (2005) Effective Social Work with Older People. [Electronic Version]. Retrieved on June 7, 2012 from: <http://scotland.gov.uk/Resource/Doc/47121/0020809.pdf>.

Критерії компетентності соціального працівника загального профілю (Рада США з освіти у галузі соціальної роботи)

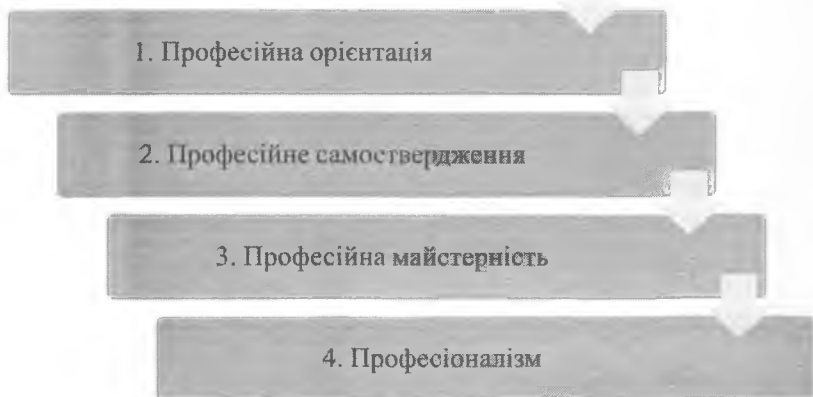
1. Уміння виявляти та оцінювати ситуацію, коли вимагається розпочати, посилити, відновити, захистити чи довести до логічного завершення стосунки між людьми чи соціальними інститутами.
2. Уміння оцінювати проблему, поставлену мету і способи її досягнення, вміти розробити план дій, який сприяє відновленню або розвитку життєвих ресурсів і благополуччя людини.
3. Уміння стимулювати індивіда до розв'язання проблем, уникнення стресів, здатності до розвитку.
4. Уміння бути посередником між клієнтами та організаціями, структурами, що забезпечують людей ресурсами, послугами і можливостями.
5. Уміння ефективно втручатися у процес розв'язання проблем найбільш дискримінованих і вразливих верств населення.
6. Уміння сприяти ефективному й гуманному функціонуванню систем, організацій, які забезпечують людей послугами, ресурсами і можливостями.
7. Уміння брати активну участь у створенні нових систем послуг, ресурсів і можливостей, враховуючи запити споживачів послуг, прагнути нейтралізувати ті організації, які стали перешкодою для споживачів послуг.
8. Уміння оцінювати ступінь втручання і досягнутих змін.
9. Уміння постійно оцінювати своє професійне зростання і розвиток шляхом аналізу поведінки і набутих навичок.
10. Уміння сприяти вдосконаленню послуг, розвиваючи базу професійних знань і підтримуючи стандарти й етичні норми професії.

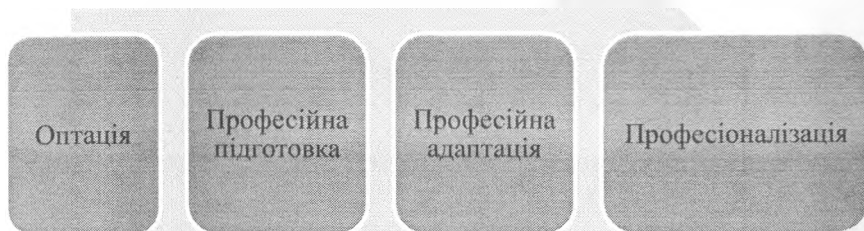
Специфічна компетентність соціального працівника, який надає освітні послуги ЛПВ: знання та вміння, пов'язані з індивідуальними особливостями людей похилого віку; знання та вміння, пов'язані з принципами герарогіки та етикою надання освітніх послуг людям похилого віку; знання та вміння, пов'язані з особливостями організації навчального процесу.

Професійне становлення

Професійне становлення (за Е.Ф. Зеєром)

Вправи, тести, задачі

Завдання 1

Вправа 1. «Портрет.» Кожен зі студентів отримує фломастер і аркуш паперу, на якому він повинен зобразити портрет ідеального соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку, і основні «символи» його життя. Після цього студенти по черзі представляють свої роботи.

Завдання 2

Вправа 2. «Який я?» Кожен зі студентів розміщує на аркуші паперу в два стовпчики по п'ять своїх особистісних характеристик, умінь, знань, навичок. В першому з них – ті, якими вони володіють і які їм допоможуть в наданні освітніх послуг людям похилого віку; в другому – ті, які їм необхідно здобути та розвинути для якісного надання освітніх послуг літнім людям. Студенти по черзі зачитують складені переліки.

Завдання 3

Вправа 3. «Індивідуальний досвід.» Пригадайте зі свого індивідуального досвіду декілька ситуацій спілкування з людьми похилого віку, в яких вони просили про допомогу. Як ви себе почували та поводити? Оцініть свої дії: що б ви змінили, що було зроблено правильно?

Завдання 4

Вправа 4. «Освітні потреби.» Студенти об'єднуються в групи по 5 осіб для обговорення запитання: Чого хочуть навчитись люди похилого віку? Кожна група представляє результати свого обговорення у вигляді 5 освітніх потреб літніх людей, розміщених на ватмані в порядку пріоритетності (від того знання або уміння, яке люди похилого віку хочуть здобути найбільше, до того, яке – найменше). Після представлення результатів групового обговорення викладач надає статистичну інформацію щодо освітніх потреб літніх людей та робить порівняння і висновки щодо їх подібності/відмінності від групового рішення.

Завдання 5

Тестова методика 1. «Чи готові ви бути модератором групи при наданні освітніх послуг?» (запропонована в книжці *Образование пожилых: руководство для практической работы.* – Орел: 2001. – 32 с.)

В графі «Так» або «Ні» навпроти кожного запитання поставте відмітку, яка відповідає вашій відповіді.

Запитання	Так	Ні
Вам цікаві нові люди?		
Ви не боїтесь опинитись в смішній ситуації перед публікою?		
У вас швидка реакція?		
Ви симпатична людина?		
Ви можете чітко сформулювати свої думки?		
Ви вмієте задавати запитання «в ціль»?		
Ви можете виділяти головне в розповіді людини, сприймаючи її на слух?		

Вам подобається звучання власного голосу?		
Ви надаєте перевагу точним формулюванням чи ліричним описам?		
Ви готові взяти на себе незвичну роль?		
Вам цікавіше слухати, ніж говорити?		
Ви готові поважати іншу думку, якщо вона кардинально відрізняється від вашої?		
Ви кмітлива людина?		
Ви критично ставитесь до себе та своєї роботи?		
Ви вмієте зберігати спокій в критичних ситуаціях?		
Ви готові щиро захоплюватися успіхами та досягненнями інших людей?		
Вам не важко бути на публіці (на сцені) кілька годин поспіль?		

Ключ до тесту

- Якщо у ваших відповідях переважають відповіді «Так» (11 і більше), це свідчить про те, що ви природжений модератор і можете починати роботу.
- Якщо відповіді «Так» складають половину усіх відповідей (7 і більше), то ви, звичайно ж, можете бути модератором, проте вам необхідно мати трохи більше впевненості в собі. Поспостерігайте за собою, за тим, як ви себе поводить на публіці. В чому ваші сильні сторони, що приваблює людей? Виконуючи роль модератора, саме на цих особливостях вам варто ґрунтуватись.
- Якщо ви частіш за все відповідали «Ні» (9 і більше), то вам варто попрацювати над собою, позбутися від зайвої скромності. Наприклад, ви можете потренувати віру у власні сили, якщо частіше з власної ініціативи будете створювати ситуації, в яких вам доведеться виступати експромтом, без попередньої підготовки. Постарайтесь підтримувати в собі радісний та позитивний настрій, тренуйтеся у використанні активних методів групової роботи. І з часом це допоможе вам стати прекрасним модератором.

Контрольні запитання

1. Що таке професійна компетентність? Які складові професійної компетентності соціального працівника можна виділити?
2. Назвіть критерії компетентності соціального працівника загального профілю.
3. Назвіть компетенції, якими має володіти соціальний працівник відповідно до стандарту кваліфікації практичної соціальної роботи.
4. Якими ключовими компетенціями має володіти соціальний працівник, який надає освітні послуги людям похилого віку?

5. Як відбувається професійне становлення соціального працівника (поняття, етапи, особливості)?

Альтернативно-тестові завдання для самоконтролю

- Чи згодні ви з твердженням, що особистісні якості соціального працівника є обов'язковою складовою професійної компетентності?
- Чи можна стверджувати, що застосування компетентнісного підходу до підготовки соціальних працівників є запорукою досягнення ними професіоналізму? Обґрунтуйте (зазначте його особливості, переваги та недоліки).
- Чи можна, на вашу думку, розташувати складові професійної компетентності соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку, в ієрархічній послідовності?
- Чи всі етапи професійного становлення соціального працівника вказано: оптація, професійна підготовка, професійна адаптація, професіоналізація?
- Чи можна стверджувати, що основною метою надання освітніх послуг людям похилого віку є задоволення їхніх освітніх потреб?

Завдання для самостійної роботи

- Скласти термінологічний словник з теми (не менше 10 понять).
- Опрацювати матеріал за книжкою *Образование пожилых: руководство для практической работы.* – Орел: 2001. – 32 с. **Розділ 2. Ігри, справи для літніх людей (С. 17-30).**
- Розробити програму тренінгу, спрямованого на формування професійно обумовлених особистісних якостей соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку: інтелектуальних, моральних, комунікативних, вольових, організаторських.
- Опрацювати Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012. Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>>. Проаналізувати чи відображені у ньому аспекти, які стосуються професійної кваліфікації, професійної компетентності та професійного становлення фахівців. Якого вдосконалення він потребує, на вашу думку?
- Підібрати стандартизовані тестові методики, які допоможуть перевірити професійну компетентність соціального працівника, який надає освітні послуги людям похилого віку.